

- організація спільних туристичних форумів, конференцій, прес-турів;
- розвиток брендингу спільного туристичного простору як «моста дружби та історії».

Отже, медіа залишаються потужним інструментом формування образу як окремих туристичних дестинацій, так і всієї транскордонної співпраці між Україною та Польщею. Переосмислення ролі медіа в умовах викликів сьогодення дозволяє не лише адаптуватися, а й відкриває нові можливості для взаємного розвитку. Створення спільного медійного простору – це шлях до глибшого розуміння, довіри та економічного зростання обох країн через туризм. Значення подібних досліджень полягає в їхньому прикладному характері.

Список використаної літератури

1. Волотко Е.В. Роль засобів масової інформації у формуванні позитивного іміджу держави. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/16.pdf (дата звернення: 16.05.2025).

2. Кітса Мар'яна. Відображення війни в Україні у польських медіа: загальний огляд. URL: https://cct.dp.ua/index.php/journal/article/view/257?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 13.05.2025)

3. Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Інститут Східних Студій. URL: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/09/raport-stan-i-perspektywy-partnerstwa_uk.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 3.05.2025)

Софія Котис,
студентка факультету філології і журналістики;
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

РОСЛИННА СИМВОЛІКА І ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮБОВНОЇ ЛІРИКИ В ЛЕМКІВСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ГАЇВКАХ:

ТИПОЛОГІЧНІ ПАРАЛЕЛІ ТА СИМВОЛІЧНІ ВІДМІННОСТІ

У структурі традиційної культури кожного етносу закорінені сакральні коди, які передаються крізь покоління у формі обрядів, символів, знаків і пісень. Одним із таких кодів в українській духовній традиції є гаївки — обрядові весняні пісні, що супроводжувалися іграми та хороводами. Вони не лише маркували перехід до весняного циклу, а й акумулювали світоглядні уявлення про устрій Всесвіту, життя людини, спільноту, зв'язок із природою. Особливо знаковими в текстах гаївок є рослинні образи, які слугують метафоричними ключами до прочитання народної картини світу, формують основу етнокультурної ідентичності, зберігають пам'ять про архетипну взаємодію людини і землі [5, с. 41].

Гаївки українського народу мають глибоку дохристиянську основу. Їхній функціонал включає магічне, ігрове, виховне, ініціаційне навантаження [6, с. 81]. Рослини у цих текстах — це не лише декоративні мотиви, а складові семантичної системи, що передає моральні, соціальні, родові, навіть космогонічні сенси.

Унікальним аспектом цього дослідження є порівняння символіки українських і лемківських гаївок. Лемки як етнографічна група українського народу впродовж століть формували свою культурну матрицю в умовах ізоляції, багатоконфесійності й гірського середовища, що відобразилось у своєрідній міфопоетиці. Відтак, аналіз типологічних паралелей та символічних відмінностей дає змогу краще зрозуміти багатоголосся української обрядовості, відчитати глибинні сенси, закладені у флористичних образах традиційного фольклору.

Рослинні символи в текстах гаївок виступають етнокультурними маркерами, які акумулюють інформацію про уявлення спільноти щодо добра і зла, любові й зради, життя й смерті. Дослідники підкреслюють, що флористичні коди часто є інваріантними в міфологіях різних народів, однак їх семантичне наповнення формується локально — відповідно до культурно-історичного контексту [6, с. 12].

Рослинна символіка в українських і лемківських гаївках є одним із ключових маркерів етнокультурної ідентичності, в якій зосереджено

сакральне ставлення народу до природи, сезонного циклу, любові й спільноти. У традиційній лемківській гаївці *«До саду, дівчата, до саду, / Сіяти розсаду, розсаду! / Ищы наша розсада не зишла, / Юж ся наша любов розишла»* образ розсади виводиться за межі прямого аграрного значення і набуває глибоко метафоричного забарвлення — виявляючи тужливу тональність невиправданих надій і зруйнованих людських зв'язків. Через символічну формулу «не зишла – розишла» артикулюється опозиція між природним циклом оновлення і людською реальністю втрати. Таке поєднання аграрних образів (розсада, петрушка, павучки) і мотиву розлуки структурує текст у площині інтимного переживання крізь обрядову дію, де «сіяння» — не лише землеробський акт, а й спроба воскресити кохання, яке виявляється неможливим. [2, с. 12]

На противагу мінорній мелодиці лемківської традиції, центральноукраїнська гаївка вибудовує простір весняного свята через утвердження життя, спільності та надії: *«Заспіваймо дівчаточки цієї гаївочки, / Бо ми цієї гаївочки цілий рік чекали»*. Тут домінує емоційний модус оновлення — не лише природи, а й людської єдності. Символи природи (виноград, ягідочки, теплий вітер, зелень) формують простір святкового дійства, у якому кожен елемент набуває позитивного сакрального потенціалу: *«Яка весна веселенька, все ся зеленіє»* — це образ циклічного повернення життєвих сил і гармонії, збереженої завдяки пісні. Таким чином, якщо у лемківській версії весна асоціюється з болісною втратою, то в українській — із життєдайним початком і духовним очищенням.

Зіставлення двох текстів засвідчує глибокі символічні відмінності, що зумовлені не лише регіональними особливостями, а й історико-культурним досвідом етнічних спільнот. Лемківський фольклор тяжіє до образів, що фіксують розпад єдності: *«Юж ся наша любов розишла»*, *«Юж ся наши дівки розишли»*, — де розлука набуває вселенського масштабу й виводиться у площину колективної долі. Навіть природа, що мовчить і не проростає, є свідком внутрішнього занепаду. Натомість у центральноукраїнській гаївці пісня — це інструмент сакралізації спільного досвіду, у якому дівоча громада творить спільний голос весни. Тут відчутна не лише етнографічна деталізація

святкового ритуалу, а й глибинне відчуття онтологічного зв'язку людини з природою — через спів, єдність і очікування великого дива відродження.

У зіставленні лемківської гаївки *«Откаль Сонечко сходило...»* та традиційної української *«Ішло два брати на хліб орати...»* спостерігаємо два потужні, глибоко символічні фольклорні тексти, що репрезентують різні модуси народного світогляду, вкоріненого у природні образи, моральні архетипи та сакральну чуттєвість. Обидві гаївки спираються на виразну образну систему, в якій рослинні мотиви (яблуня, яблуко, кропива, конколя, лугова трава) стають ключовими носіями етнокультурного коду, проте використовуються у відмінних тематичних і семантичних площинах. [7]

Лемківський текст вивершує сакралізовану метафору жіночої молодості й краси крізь рослинну символіку яблуні: *«Росний Яблінко високо / А по при Земли широко»*. [7] Яблуня, що «родить» два червоні яблука — для милого і для ліричної героїні, — перетворюється на образ любовного вибору, життєвого вектору. Протиставлення молодого і старого залицяльника не лише оприявнює дівочий ідеал кохання, а й підкріплюється негативною ботанічною алюзією: *«Як Старий иде до Млина / То росне за Ним Коприва»*. Тут кропива та конколя — бур'ян і отрута, рослини соціального дисгармонійного зв'язку, через які проектується фізіологічна й емоційна несумісність. Рослинний образ яблука (*«Урод Яблочко Червене / Як моє Личко Рум'яне»*) трансформує природний плід у метафору тілесної вроди, водночас позначаючи її як дар, який має бути віддано гідному. Отже, лемківська гаївка транслює архаїчний і глибоко персоніфікований погляд на вибір пари, оформлений через ботанічну метафорику.

Натомість українська гаївка має виразно трагедійний характер, у якому рослинні образи входять у структуру ритуального самопожертвування. Гандзя, скривджена й обманута, не лише тікає від соціального насильства, а й перетворює власне тіло на частину природи: *«Бо тая вода — Гандзина врода, / А тая трава — Гандзина слава»*. Тут ми маємо справу з міфопоетичним перетворенням — мотивом, відомим ще з архаїчної міфології, коли дівчина, яка обрала смерть, зливається з природним ландшафтом. Луг і море стають не просто декорацією, а сакральною територією, у якій живе пам'ять про жіночу

честь і недоторканність. Рослинність — трава, яку «не можна косити» — символізує непорушну моральну гідність. Таким чином, символи природи в цій гаївці є межовими маркерами: вони окреслюють рубіж між святим і профаним, між духовною втратою й вічною пам'яттю.

Типологічне порівняння дає підстави говорити про глибинну єдність символічного мислення в обох регіонах — як у лемківській, так і в українській гаївках природа не є фоном, вона — жива мова душі, код культурної етики, сакральний простір, у якому зберігаються чесноти, краса, біль і свобода. Проте зміщення акцентів (єротичне в лемківській гаївці й екзистенційно-моральне в українській) демонструє відмінності в способі фольклорного осмислення жіночого досвіду. Якщо лемківський текст фіксує стан очікування, мрії, вибору й тіла як дару, то український — трагедію втрати себе у світі, що порушує гармонію, і трансформує тіло у міфічну силу, заховану у воду й траву.

Отже, рослинні образи в обох гаївках — яблуко, яблуня, кропива, конколя, трава — функціонують як метафоричні маркери жіночої ідентичності, морального стану спільноти та вищого духовного закону. Вони слугують універсальним кодом, через який фольклор передає соціальні уроки, гендерні імперативи й екзистенційні істини, актуальні для кожного покоління.

Таким чином, **типологічні паралелі** виявляються на рівні символів і функцій (жіночі/чоловічі образи, життєві цикли, взаємодія з природою), а **відмінності — в емоційно-семантичному наповненні**. Лемківські гаївки тяжіють до інтимнішої, особистісної лірики, тоді як українські — до колективної магічної дії, весняного торжества єдності. Типологічне зіставлення лемківських і українських гаївок дозволяє виявити спільну архетипну матрицю фольклорної уяви — сакральну символіку природи як простору дії любові, надії, втрати чи оновлення. Рослинна символіка в обох традиціях виявляє себе як багаторівнева структура значень, що віддзеркалює не лише космогонічний і соціальний лад, а й індивідуальні емоційні ландшафти. Лемківські тексти тяжіють до експресії втрати, відчаю, розлуки, тоді як українські — до утвердження життя, спільності та духовного зростання.

Список використаної літератури:

1. Грица, С. (1972). На схилах Карпатських Бескидів. Українські народні пісні з Лемківщини. Київ: Музична Україна, с. 4–15.
2. Зілинський, І. (2008). *Праці про Лемківщину (від Попраду до Ослави)* / за ред. М. Лесіва. Горлиці. 255 с.
3. *Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: у 2 т.* / відп. ред. Ю. Гошко. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999.
4. Русанівський, В. М. (1993). Єдиний мовно-образний простір української ментальності. *Мовознавство*, № 6, с. 3–13.
5. Сімович, О. (1999). *Символіка української народної творчості: лінгвістичний аспект*. Львів: Видавничий центр Львівського державного університету. 46 с.
6. *Українські символи* / за ред. М. Дмитренка. Київ: Редакція часопису «Народознавство», 1994. 140 с.
7. Слова, текст, акорди "Откаль Сонечко сходило" - Українські пісні. Тексти та акорди пісень - Українські пісні. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/942982.html> (дата звернення: 21.05.2025).

Інеса Коцяба,
аспірантка кафедри
української мови та славістики,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

МЕТАФОРИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ДУХ» У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ БОГДАНА ЛЕПКОГО ТА ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО

Дослідження метафори має тривалу історію і підходи до визначення відрізняються за два тисячоліття. Сучасна когнітивна лінгвістика відійшла від її розуміння в ряді тропеїстичної системи, а іменує мовно-мисленнєвим феноменом, вивчення якого займає чільне місце. Виокремлення окремих моделей уможлиблює структурування цілісного уявлення про концепт у двох культурах. Метафорична репрезентація духу в поетичній творчості Богдана Лепкого та Юліуша Словацького не була предметом наукових студій і потребує вивчення з лінгвокогнітивного аспекту, що й визначає актуальність запропонованої розвідки.